Česko-lužický věstník

Ročník XX
Číslo 4 / duben 2010

Handrij Zejleŕ

Hilžička

Třo pacholjo brunački sedłowachu,
Do Budyš'na přez Łobjo rajtowachu.

Tam korčmičku nowu sej nadešli su
A k piwej a winkej so zesydachu.

„Nam piwo a winko drje, korčmaŕka, daš,
Hdźe, maćeŕka, rjanu pak dźowčičku maš?

Hdźe Hilžičku rjanu maš, lubowanu,
Haj rjeńšu, hač róže wšě zakćěłe su?"

„„To winko so jasni a žiwjenje ma,
Ta dźowka we kašću spi zwoblědnjena!""

A prěni je lědma ju zawohladał,
Duž horce tam sylzy je popłakował.

A druhi tež lědma ju wohladał je,
Žno króny a wěncy ji kupować chce.

A třeći ju lědma je wuwohladał,
Ju horcyšo přeco je wokošował.

O dźiwy a lubosća wopisajće –
Tam Hilžička wocući, postawaše.

Nětk maćeŕka z radosću naliwaše,
A luby wěnc Hilžičcy zamołwješe.

Tři mládenci sedlali oře a v dál
se přes Labe v Budyšín pustili v cval.

Tam u nové krčmy svůj stavili chvat –
kdož k pivu a vínu si nesedne rád!

»Nám, krčmářko, piva a vínečka dáš –
a kde pak svou hezounkou dcerušku máš?

Svou hezounkou dcerušku, Hilžičku svou,
že vedle ní růže – jen chudobky jsou!«

»»Ach, ve víně oheň a život a vznět –
však dcera má v rakvi jak zlomený květ!««

A když ji zřel jeden, tak veselý prv',
tu slza mu žalosti skanula s brv.

A druhý když nad rakví děvčete stál,
že věnec jí koupí, hned zarmoucen prál.

Však třetí jak uzřel ji, nad rubáš zbleď
a líbal a líbal ji v semknutý ret.

A polibků přívalem stal se, ó, div! –
kdo v rakvi tu ležel – teď povstává živ!

A vesele krčmářka nalívá zas –
vždyť její má dceruška zásnubní kvas!

***Z* Handrija Zejlerja Zhromadźenych spisow *I. (Budyšin 1883) přeložil pro* Výbor písní *(Praha 1894) Adolf Černý*.**

Bjez wčerawšeho dnja njeje jutřišeho

Timo Meškank wo wuznamje institucijow za Serbow

Jedna z bamžičkow, kotraž so přeco zaso w serbskich medijach šěri, je, zo su so něhdy institucije za Serbow stworili. Z institucijemi měnja potom te zarjadnišća, kotrež je němski stat po Druhej swětowej wójnje we Łužicy natwarił a kotrež noša w swojim mjenje pyšacy kajkostnik serbski a/abo ludowy. Su to wučerski wustaw (załoženy 1946), profesionalne dźiwadło (1948), wědomostny institut (1951), folklorny ansambl (1952), dom za wuměłstwo (1956), muzej (1957) a nakładnistwo (1958). W lěće 1956, jako Serbam krótki čas kónc stalinizma na wobzorje switaše, zwažichu sej stari prócowarjo a młodźi spisowaćeljo zjawnje žadać, zo měli tola zarjady a institucije na wužitk a dobro serbskich cyłkow skutkować. Cyłki, kotrež běchu z tym měnjene, wopisowaše farar Józef Nowak na jednej a Kružk młodych serbskich awtorow na druhej stronje – mjenujcy serbska swójba, ale tež wjesny a wšoserbski cyłk. Bě wotwidźeć, zo jedyn kaž druhi rozpadujetej, wjedźe-li totalitarny režim swoju hospodarsku politiku přećiwo Serbam tak dale kaž dotal. Na IV. zwjazkowym kongresu Domowiny wujasni w měrcu 1957 čłon Centralneho komiteja SED Fred Oelßner

wšěm dwělowarjam na postupowanju w narodnostnym prašenju, zo njejsu institucije so za Serbow resp. někajke serbske cyłki załožili, ale za to, zo bychu natwarej socializma słužili. Posłownje wón rjekny: „Und darum müssen alle sorbischen Institutionen in erster Linie dem Sozialismus und damit auch der sorbischen Kultur dienen." Dokelž pak je kóžde twjerdźenje bjez wědomostneho zakłada ničo, podšmórny tehdomniši 1. sekretar Domowiny dr. Jan Šołta, zo ma dale płaćiwosć pokład Josifa Visarionoviča Stalina k narodnemu prašenju. Wšitcy jeho naslědnicy su so do kónc lěta 1989 swěru po tym měli.

Jedyn z wukonjerjow narodnostneho prašenja w Serbach, dołholětny redaktor časopisa Rozhlad Cyril Kola, je so njedawno pjera jimał, zo by woprawnjenosć dalewobstaća zdźěděženeje institucionalneje syće podšmórnył. W zawitych rěčnych wjertach spyta wón wopodstatnić, zo su Serbja žiwi na kupje, su potajkim „kuparjo", a kupa so tepi, dokelž ma chiba jedyn abo druhi zarjad swoju woprawnjenosć wopodstatnić. Powyšuje při tym wuznam institucionalneho serbstwa, hdyž twjerdźi: „Serbski lud je žiwy, dokelž je hłownje ze srědkami kultury a wuměłstwa pospochi čerstwa krej do jeho korpusa ćekła, zastarujo jón njepřestajnje z trěbnymi, njeparujomnymi za wobstaće duchownymi wutkami a maćiznami." (Serbske Nowiny 26. 2. 2010) Duktus, přirunować lud z něčim žiwym, kotryž ma ćěło, krej a samo duch, dopomina na terminologiju totalitarneje doby. Tež tehdom bě strona organizm, kotryž je „mjez nami a přez nas žiwy" (Marie Majerová). Wothladajo wot toho wšak je zwažliwe, haj zahubne, spyta-li něchtó sugerować, zo wobwliwuje Serbow přežiwjenje to, hač wobsteji abo njewobsteji ta abo druha institucija, njejsu dźě so wone zwoprědka na jich dobro załožili.

Njewuzamkuje to wšak, zo njebychu institucije dźensa Serbam wužitne być směli. Subjektiwnje wone to bjezdwěla su, dokelž skićeja mnohim z nich dźěło a zasłužbu. Objektiwnje, a wo to su so po zwrěšćenju realneho socializma 1989 mnozy prócowali, dyrbjeli wobstejace zarjady jako posłužbowe srjedźišća Serbam k dispoziciji stać. Sam sym w zašłych dwaceći lětach słužbu třoch z horjeka mjenowanych zarjadow z dźakom wužiwał – wědomostneho instituta, nakładnistwa a „zmalinkowaneje" Domowiny. (Z poslednjej měni Cyril Kola wothódnoćejo po lěće 1989 přetworjeny Zwjazk Łužiskich Serbow.) Njeněka pak to, zo nimam wobstaće třoch dalšich zarjadow – dźiwadła, muzeja a folklorneho ansambla za trěbne. Njejsym dźiwadło trjebał, dokelž do dźensnišeho swětowych dramatikarjow Becketta, Havela, Ionesca a Mrožeka njehraja. Muzeje kajkehožkuli razu wobeńdu, dokelž so mi strózbe, struchłe, rjadowane předstajenje žiwjenskeje wšelakorosće spřećiwja. Folkloru skónčnje njelubuju, mam radšo cygansku hudźbu na Balkanje a turkowski pop. Wobkedźbujo potrjeby dźensa móhł sej samo dalšej instituciji předstajić, mjenujcy rěčnokubłanskeho poskićowarja a medijowe srjedźišćo. Prěnja dyrbjała dopomhać zběhnjenju rěčneje kultury, druha by podpěrowała wuměłcow, lajkow a kulturne ćělesa na wsy a w měsće. Wšitke wósom zarjadow měli prawo měć na jenaku sumu spěchowanskich srědkow, a nic kaž dotal, zo jedna institucija połojcu toho dóstawa, štož zbytk dohromady.

Slovníček: *bamžička* – (lidová) legenda; *zarjadnišćo* – zařízení, instituce; *natwarić* – vybudovat; *pyšacy* – zdobící; *wučerski* – učitelský; *wědomostny* – vědecký; *zjawnje* – veřejně; *swójba* – rodina; *dotal* – dosud; *dwělowar* – pochybovač; *prašenje* – otázka; *Und ...* – A proto mají všechny lužickosrbské instituce sloužit v první řadě socialismu, a tím také lužickosrbské kultuře; *podšmórnyć* – podtrhnout; *rěčny wjert* – jazykový obrat; *kupa* – ostrov; *pospochi* – neustále; *njeparujomny* – nepostradatelný; *wobstać* – existovat; *wutk* – živina; *maćizna* – látka; *duktus* – způsob (písma); *wuzamkować* – vylučovat; *strózby* – střízlivý, strohý; *struchły* – tísnivý, truchlivý; *spřećiwjeć so* – protivit se; *samo* – dokonce; *rěčnokubłanski poskićowar* – poskytovatel jazykového vzdělávání; *zběhnyć* – pozvednout; *spěchowanski* – podpůrný.

NOVINY

Z DOMOVA

Poslední únorovou sobotu (27. 2.) proběhla řádná **valná hromada Společnosti přátel Lužice**, která se konala v místě k tomu nejvhodnějším – Lužickém semináři, kam se SPL vrátila v březnu 2009. Valné hromady se zúčastnily tři desítky členů SPL a zahraniční hosté z Lužice (referent Domowiny pro kulturní záležitosti a zahraničí J. Łušćanski a předsedkyně spolku Pawk D. Korjeńkec) a Polska (místopředseda Pro Lusatia P. Pałys). Hlavním tématem projevu předsedy SPL P. Kalety se stal návrat Společnosti do Lužického semináře. Užívání Semináře s sebou nese nejen řadu výhod, ale také zvýšené náklady, které se podařilo pokrýt díky darům (především poděkoval europoslanci J. Kohlíčkovi za jeho mimořádný dar) a také díky prodeji upomínkových předmětů a knih. K úspěšným počinům v roce 2009 patřilo odhalení pamětní desky na budově Semináře, vzpomínková akce věnovaná J. Bartovi-Ćišinskému, vydání dvou map (včetně rejstříku a tubusu) A. Muky a zprovoznění Hórnikovy lužickosrbské knihovny. Předseda také hovořil o plánech SPL na rok 2010, k nimž patří pravidelné přednášky a vernisáž výstavy Obrazy ze slovanské mytologie. Pořádání dalších akcí bude podmíněno získáním finančních prostředků z grantů. P. Kaleta také zmínil rostoucí počet členů SPL, kterých je momentálně 137. Bohužel někteří členové v minulém roce opustili SPL navždy. Vzpomínka byla mj. věnována i významnému členu SPL J. Mudrovi. V závěru svého projevu poděkoval P. Kaleta všem, kteří se na činnosti a chodu SPL aktivně podíleli nebo pomohli finančními dary. Příjemným překvapením byla zpráva D. Tůmy o činnosti odboru SPL v Děčíně. Ten shromážděné informoval, že děčínský odbor upořádal celkem 6 akcí (přednášky pro školy), jichž se celkem účastnilo 120 osob. Dále odbor prezentuje sebe a Lužici na *Facebooku*, kde mají již tři sta přátel (resp. členů) a s pomocí této sociální sítě komunikují i s lužickosrbskými přáteli. Tato záslužná činnost byla odměněna nejen potleskem, ale také téměř jednomyslným zvolením D. Tůmy do předsednictva SPL. Bohužel na valné hromadě nezazněla zpráva o činnosti odboru v Mnichově Hradišti. O činnosti Česko-lužického věstníku informoval vedoucí redaktor R. Bígl, který se zaměřil především na novinky ve fungování ČLV, kterými bylo umístění posledních čtyř ročníků časopisu na internet a zavedení symbolických autorských honorářů, které se usnesením únorové schůze předsednictva začnou vyplácet od dubnového čísla. Valná hromada schválila návrh R. Bígla na změnu stanov, resp. názvu funkce „vedoucí redaktor" na „výkonný redaktor", což lépe vystihuje skutečnou povahu jeho práce. S finanční stránkou fungování SPL seznámila přítomné K. Poláčková. Společnost hospodařila s rozpočtovým přebytkem. Správnost zaúčtování potvrdila i revizní zpráva přehlížitelů účtů. Dobrý stav financí by měl trvat i v roce 2010. Fungování SPL i vydávání ČLV je pro další rok zajištěno a bylo podáno devět různých grantů, které by měly umožnit zkvalitnění činnosti společnosti. Valná hromada zvolila představitele SPL na další rok. Předsedou se stal P. Kaleta (získal 27 hlasů z 29), místopředsedy se stali K. Poláčková a D. Lenk (získali 27, resp. 16 hlasů), členem předsednictva zůstal J. Šaur (20 hlasů). Nově se členy předsednictva stali D. Tůma (24 hlasů), B. Kramarzová (24) a P. Bek (22). Výkonným redaktorem ČLV bude R. Bígl (27 hlasů). Přehlížiteli účtů budou L. Hakl, K. Hlavatá a Š. Pilát.

Zahraniční účastníci valné hromady Marko Wjeńka (SN), Jurij Łušćanski, Agneta Mošec, Piotr Pałys, Franciska Zopic, Sylvia Berensmeier, Diana Korjeńkec a Bosćij Pawlik před Lužickým seminářem. *Snímek Davida Lenka.*

Ve svých funkcích zůstávají účetní SPL K. Poláčková, knihovník P. Bek, pokladník M. Malec a archivář Z. Stodůlka. Celá valná hromada se odehrála v příjemné a přátelské atmosféře. Po jejím skončení se zájemci odebrali k zamluvenému stolu ve Všebaráčnické rychtě. ***Josef Šaur***

V sobotu 6. března vystoupil ve Františkových Lázních pěvecký sbor **Lipa** z Pančic-Kukowa. Koncert lužickosrbských skladeb umělých i lidových řídila v Císařských lázních Jadwiga Kaulfürstowa a mezi účinkujícími byl i její manžel Fabian. Fotografií zachytil Mojmír Kozel. ***David Lenk***

Z Horní Lužice

(SN 22. 2.) Spolek *Njepilic dwór* od března pokračuje v kursech **slepského dialektu**, které pořádá od roku 2005. *Slepjanska narěč*, užívaná ve střední Lužici, stojí mezi horní a dolní srbštinou. Předseda spolku Manfred Nikel na valné hromadě prohlásil, že do roku 2013 chtějí vydat nářeční slovník. Další aktivitou spolku je sbírání a obnova lidového kroje. Členové oslovují již čtyři roky příbuzné někdejších nositelů slepských krojů, aby mohli brzy představit kompletní krojovou přehlídku svého regionu.

(SN 23. 2. a 5. 3.) Šéfredaktor večerníku Serbske nowiny a předseda **Svazu lužickosrbských umělců** Benedikt Dyrlich s dovolením ošetřujícího lékaře poprvé od své těžké nehody veřejně vystoupil. Na večerním dialogu *Zwjazku serbskich wuměłcow* v budyšínském divadle Na Hradě přednesl své stanovisko k zachování a aktuálním potřebám srbských institucí. Členové Svazu se na tomto setkání opět negativně vyjadřovali k reorganizačním návrhům Matthiase Theodora Vogta. Posléze přijali prohlášení, které o dva týdny později jednohlasně schválila valná hromada Svazu. V rezoluci se praví, že dosavadní instituce by se měly zachovat a dále rozvíjet jako samostatné subjekty. Na valné hromadě byl za předsedu znovu zvolen Benedikt Dyrlich; jeho zástupcem bude Měto Banada. V předsednictvu budou letos pracovat: Marian Bulank, Janka Rögnerowa, Liana Bertókowa, Dietrich Šołta a Alfons Wićaz. Dosavadní místopředseda Svazu Detlef Kobjela již na svou funkci nekandidoval.

(SN 1. 3.) ***Serbski ludowy ansambl*** navázal družbu s nedávno založeným Slovenským divadlom tanca z Bratislavy. Prvním z jejich společných projektů byl baletní večer v sále budyšínského Srbsko-německého národního divadla. V první části programu účinkovali slovenští hosté v moderním nastudování baletu Pták ohnivák Igora Fjodoroviče Stravinského s choreografií Jána Ďurovčíka. Domácí umělci vystoupili s původním folklorizujícím programem *Běh žiwjenja*, ke kterému napsal hudbu student kompozice v Mnichově Samuel Dalferth.

(SN 3. 3.) V roce 2009 přenocovalo v hornolužických hotelech a penzionech více než **1,6 miliónu turistů**, což je o 6 procent více než v předchozím roce. Od zavedení této turistické statistiky jde o rekordní počet. Horní Lužice v tomto ohledu zaznamenala největší nárůst v rámci všech turistických regionů Saska.

(SN 8. 3.) **Lužickosrbský kulturní archív** se letos podílel na dni otevřených dveří v archívech budyšínského okresu. Návštěvníci tak mohli zhlédnout mj. nejstarší archiválii této instituce, jíž jsou fragmenty zpěvníku z roku 1590. „Znají nás vědci z Ruska nebo Japonska. Obyvatelé Budyšína však o našem archívu nevědí téměř nic," postěžoval si při této příležitosti vedoucí archivu a ústřední knihovny Lužickosrbského ústavu Franc Šěn.

Z Dolní Lužice

(NC 7) Členové Svazu srbských řemeslníků a podnikatelů vystavovali 30. a 31. ledna v Chotěbuzi na 20. **Braniborské výstavě řemesel**. Při této příležitosti se sdružení poprvé výrazně představilo. Doposud i přes bohatou činnost zůstávalo spíše stranou veřejného dění. Svoji práci a výrobky představily truhlářství Bagola-Tšuk z Dešna, firma Burska technika Reinharda Hänische z Wjerbna, krejčovství Doris Heinzowé ze Žylowa, podlahářství Rolanda Paprota ze Škódowa, firma Heinz Lehnitzke ze Zaspů, která se zabývá bytovou architekturou, jakož i restaurováním starého nábytku, a také firma Jura Hanšky z Brjazyny, vedoucího dolnolužické pobočky sdružení, která staví biologické čistírny odpadních vod. K nim se ještě přidal truhlář Jan Wjeńka z Horní Lužice. Srbští podnikatelé vystavovali společně, použili dvojjazyčné nápisy a zodpověděli i mnoho dotazů, které se týkaly nejen jejich činnosti, ale také vlastního národa.

(NC 9) Srbové mají převážně buď **poněmčená jména**, tedy významově převedená do němčiny *(Šewc-Schuster)*, a pokud si zachovali lužickosrbská, bývají v občanských průkazech, úředních listinách apod. přepsána německým pravopisem. Například *Kóńcakowa* je zapsána jako *Konzack,* ze *Župana* se stal *Schuppan*. Přitom v Braniborsku platí zákon, podle kterého je možné používat srbskou podobu jmen. Martin Neumann, který se v září přestěhoval z Berlína do Chotěbuze, se takovou změnu rozhodl provést. Letos v únoru dostal občanský průkaz, kde je uvedeno jeho jméno v nové podobě *Měto Nowak*. Jak o sobě říká, cítí být zároveň Srbem i Němcem, vnímá obojí identitu. Nowak chtěl ukázat, že změnu podoby jména lze provést. Srbové této možnosti téměř nevyužívají, nebo dokonce o ní ani nevědí. Zkušenosti, které získal na úřadech a následně v bance a pojišťovně, má zatím převážně dobré. Nowak na půl úvazku vyučuje na Postupimské univerzitě, na půl úvazku na Braniborské technické univerzitě v Chotěbuzi. K tomu studuje učitelství dolnosrbského jazyka na univerzitě v Lipsku a je členem Rady pro srbské záležitosti při braniborském sněmu.

(NC 10) Nedávno v městě Žarowě, v polské části Dolní Lužice, proběhla dvoudenní konference o německo-polských kulturních a turistických svazech. Zatímco první den byl věnován poznávání zajímavých míst Lubušského vojvodství, druhý den byl vyplněn přednáškami. Polští, němečtí a lužickosrbští přednášející se věnovali dějinám, kultuře a hospodářství. Marja Elikowska-Winklerowa, vedoucí *Šuly za dolnoserbsku rěc a kultu*ru v Chotěbuzi, mluvila o **srbské minulosti východní Lužice**. Dodala, že ačkoli lužická srbština zde umlknula před více než 100 lety, bylo by možné ji oživit v kultuře a turistice. Například města a ulice by mohly mít i srbská jména. Mohla by také být zvýrazněna místa, kde působily významné srbské osobnosti, jako byli Jan Rak v Lubsku nebo Korla Nowak v Tuplicích a Krosně. Tím by se oblasti Dolní Lužice po obou stranách Nisy vzájemně přiblížily a Srbové by získali podporu ve svém úsilí o zachování jazyka a identity.

Na obnovené janšojcké faře se na konci února konala první letošní **bohoslužba v srbštině**. Zájem byl značný, zúčastnilo se asi 60 lidí, všechny židle byly obsazeny. Sloužil a kázal farář Dieter Schütt ze Žylowa.

Z Německa

(SN 2. 3.) V saské metropoli **Drážďanech** existuje skupina rodičů, které by své předškolní děti rádi nechávali vzdělávat v lužické srbštině. V této věci vedou rozhovory s vedením města a hledají vhodnou mateřskou školu, v níž by se mohla založit srbská skupina.

(SN 12. 3.) Sasko bude muset v příštím roce a v roce 2012 vyjít s rozpočtem, v němž bude oproti letošímu roku chybět 1,7 miliardy euro. Dle prohlášení **saského Ministerstva vědy a umění**, jež samo dostane o 23,9 miliónů euro méně, se však krácení dotací nijak nedotkne Nadace lužickosrbského národa.

(SN 4. 3.) Menšinová rada Lužických Srbů, Dánů, Frísů, Sintů a Romů jednala s vnitropolitickým výborem spolkového parlamentu o dlouhodobé koncepci **podpory národnostních menšin**. Rada na jednání mj. kritizovala fakt, že v radách veřejnoprávních médií nejsou národnostní menšiny zastoupeny. Jde především o společnosti ZDF a Deutsche Welle, v nichž ze zákona figurují zástupci všech spolkových zemí, avšak o menšinách zákon mlčí. Výbor tento stav přímo změnit nemůže, zavázal se však, že žádost předá dále a bude ji podporovat. Menšinová rada také nabídla poslancům pomoc při vzdělávání novinářů v otázkách národnostních menšin, čímž chce odstranit zažitá klišé v informování o menšinách. Na pořadu jednání byla i problematika vzrůstajícího internetového štvaní proti národnostním menšinám v Německu.

Zprávy ze Serbských nowin podal *Petr Ch. Kalina*,
z Nowého casniku *Miloš Malec*.

Knihy

Timo Meškank: *Aussagenstruktur im Sorbischen. Untersuchungen zur Syntax und Satzsemantik.* Verlag Dr. Kovač, 1016 stran, Hamburk 2009.

Tvůrce nadepsaného díla ti, vážený čtenáři, nemusím představovat. Snad jen kdybys Věstník dostal do rukou poprvé, věz, že do něho pravidelně přispívá svým dvousloupkem, kde se pozorně a břitce vyjadřuje k světu přítomnému i minulému. A dnes už jen málokdo ví, že právě Timo dal roku 1993 podnět k staronovému pojmenování našeho měsíčníku, vycházejícího tehdy pod názvem Zpravodaj Spolku česko-lužické mládeže. Vedle Meškanka feuilletonisty známe už delší dobu Meškanka básníka a vědce. Tím však jeho mnoholičnost nekončí, protože v sorabistice vyniká nejen jako znalec moderních dějin, nýbrž i svou učeností lingvistickou. Z ní vzešel i dosud nejobsáhlejší Meškankův spis: dvousvazkové habilitační zpracování srbské skladby. Jelikož synchronní jazykověda není mou specialisací, nebudu práci, a zejména výkladové jádro tvořící první část, hodnotit jako celek.

Jazykový popis a následný rozbor založil autor téměř výlučně na knihách vyšlých po roce 1945. Jejich pětistránkový seznam ukazuje, že výběr byl patřičně široký, ale přesto postrádám údaj o celkovém počtu slov, jak se u textových korpusů běžně uvádí. Se scanováním a úpravou textů autorovi pomohli jeho lipští posluchači. Důvod budování vlastního korpusu byl ten, že obdobný soubor Srbského institutu, z něhož lze čerpat prostřednictvím Internetu, neukazuje stránkování zdrojových publikací, což hatí zpětnou kontrolu vypisovaných vět. Při hodnocení excerpovaných výpovědí bral Meškank do úvahy spisovatelský sloh. „Defaultní“ (lidu blízkou) strukturu podle jeho zjištění představují Dolnosrbové Wylem Bjero, Herbert Nowak, Erich Wojto a Hornosrbové Richard Iselt, Jurij Winar, Jan Wornar. Za spisovatele, kteří nevyrůstali se srbštinou od dětství, jmenuje Marju Młynkowou, Měrćina Nowaka a Minu Witkojc. Ze srbského prostředí byla dočasně vytržena Marja Kubašec. Neprofesionální autoři Hańža Bjeńšowa, Pawoł Grojlich, Pawoł Kmjeć, Jurij Słodeńk a Beno Šołta kolísali mezi lidovostí a spisovností. Profesionální Beno Budar, Jurij Koch a Angela Stachowa zase někdy svůj styl přehnaně zlidovují. Michał a Anton Nawkovi se

vyznačovali strojeností. Na Jěwě-Marji Čornakec, Měrce Mětowé a Dorothei Šołćině je patrn zesílený sklon dnešní srbštiny zachovávat slovní zásobu, ale domácí skladbu nahrazovat německou. (s. 20–21)

Na následující straně podává autor s odvoláním na Jenčovu monografii univerbisační příklad *wótcny kraj* → *wótčina*. Taková rekonstrukce budí pochybnost už tím, že odvozenina neodráží rod sousloví; vyšel bych z řidší *wótcneje zemje* (Pátova čítanka, s. 295), leč i tento postup je zbytný, uvážíme-li, že *wótcny kraj* je doslovným překladem německého *Vaterland* (viz Šewcův hist.-etym. slovník) a naši *otčinu* vidíme už ve staroslověnském отьчина. Pokud tedy Hornolužičané slovo nezdědili z praslovanštiny, přejali je nejspíše z češtiny.

Odmítaje Faßkovo vyčleňování sloves, jež obsahují volný morfém *so*, z činného rodu, upozorňuje Meškank na libovolnost užívání *so/se* v obojí lužické srbštině, např. u slovesa *prašeć so* (v bibli z r. 1728 i bez *so*), potažmo *pšašaś* (dosud většinou prostě). Srovnává také se sousedními jazyky, např. *wróćić so / wrośiś se* s českým *vrátit se*, polským *wrócić* a německým *zurückkehren*. K českému *zlobit* je nutno doplnit *se*, protože je postaveno vedle *złobić so (złobješe so na Korlu)*. (s. 92)

Šestým oddílem (Jazykový usus a jazyková kritika) se autor, jsa vyzbrojen theoretickými poznatky, pouští na tenký led posuzování jazykové správnosti. V odstavci věnovaném fonetice probírá hlavně dvojí *r*. Zatímco dolnosrbská orthoepie dosud upřednostňuje realisaci slovanskou, u Hornosrbů převážila výslovnost německá. Nepovýšení předojazyčného *r* mezi kultivované hlásky namísto čípkového objasňuje Meškank tím, že dorůstající hornosrbská pokolení pocházejí téměř výlučně z katolického území s *r* zadopatrovým. Lehce žertovně vyznívají autorova slova o tom, že logopedická léčba uvulárního *r* – známá nám Čechům – by byla v Lužici sotva proveditelná (s. 178). To jistě, ale namítám, že Moravští Slováci, kteří neuměli neméně obtížného *ř* (jak dosud slyšet v lidových písních), se mu naučili také bez pomoci logopedů. Otázku vidím jinak: Ráčkující Srbové by se k původní výslovnosti během generací vrátit dokázali. Oni však o to neusilují, čelíce daleko závažnějším problémům národní existence. Na druhou stranu je třeba neztrácet ze zřetele, že řeč je výrazným znakem ethnické příslušnosti a jako taková má – podobně kroji – také representační funkci. Proč tedy například ve výběru rozhlasových hlasatelů a konferenciérů významných akcí nedávat přednost mluvčím ze severní Horní Lužice s předojazyčným *r*?

Nesouhlasím s tvrzením: „Jsou dvě možnosti kritiky jazykového projevu: Buď je nesprávná výpověď ojedinělou, tj. chybně ji tvoří minimální procento autorů – až jedna třetina. Výpověď se musí opravit na základě kodifikované normy. Nebo, nesprávná výpověď je systémová, tj. mylně ji tvoří vysoký podíl autorů – třetina a více. Kodifikaci normy je nutno opravit prostřednictvím výpovědí domněle chybných, nesprávná výpověď se povyšuje na správnou variantu.“ (s. 181–182) Kvantitativní kritérium není a nikdy nebylo jediným sudidlem jazykové správnosti. Připomeňme alespoň hlediska tradice, čistoty (nezatíženosti cizími vlivy) a srozumitelnosti. Ale i kdybychom se omezili na početnost – proč právě třetinová hranice? Jestliže navíc rekodifikační definice neklade podmínku rostoucího výskytu varianty, je každá hranice od 50% níže nesmyslná. Představme si, že se v Meškankově pojetí novota s 35-procentním zastoupením prohlásí normativní. Při následujícím šetření se její výskyt zvýší na 45%. Normativnosti bude zbavena, protože stará varianta bude mít nadále více než třetinové zastoupení, což se může několikrát opakovat. Tato obtíž se běžně řeší zavedením spisovné dublety.

Nadawaše sej autor nahrazuje spojením *swarješe na so*, s tím že v pořádku je *nadawaše jim běrokratow*. Podle mne to není chyba, nýbrž výpustka. Srovnej české *nadával si (do pitomce)*.

Za chybu má *położić so (na kawč)* místo obvyklého *lehnyć so*. K tak příkrému hodnocení nevidím důvodu. V češtině si rovněž *leháme* na gauč, ale můžeme se na něj i *položiti*.

Schvaluje *wobhladowaše dźěło za dokonjane, wobhladowaše wšitko jako swoje wobsydstwo*, zavrhuje *wobhladuje* (místo *posudźuje*) *to hinak*. My také věci běžně *posuzujeme*, není však chybou je *nazírati*.

Uznává *wottrašić koho z čim*, ale nikoli *wot čeho*. Namísto *bychu jich wot spřećelenja wottrašili* dosazuje *wotwjedli*. Tím však přísudek zbavuje informace, že odrazení se událo skrze zastrašení.

Ve větě *je na jězorje z młodym pachołom w čołmiku sedźała a so wjesłować wučiła* nahradil *wučić so* prostým *wuknyć*, přehlédnuv drobný významový rozdíl: dle původního znění byla veslařka učena, vyučována (zvratné pasívum s životným cílem děje), dle nového se mohla též učiti sama.

Zboči do směra hłosa mění na *wotboči*. Srov. však č. *odbočiti* a řídké *zbočiti*.

K *myslić* ‚domnívati se‘ připojuje poněkud násilně zvratné zájmeno *sej*. „Chybnou“ konstrukci (např. *Hans mysleše, zo płaći to jemu*) nachází u tří spisovatelů, což v srbských poměrech není tak málo. Je vůbec škoda, že Meškank neuvádí počty výskytů sledovaných jevů. Své dílo by tím byl velmi obohatil. Český protějšek *mysliti* bývá se *si* i bez něho, polský zní pouze *myśleć*.

So doplňuje do věty *Jurij ze swojim hosćom na to sadźi*, čímž se dostává do sporu s Jakubašovým (1954) *sadźić na čo z kim*. Jde-li však o vzájemnou sázku, je vyjádření reciprocity oprávněné.

Mylně považuje *so* za přespočetné v *přihnachu so dele*. Srov. Völkelovo (1981) *přihnać so* ‚angejagt kommen‘ a č. *přihnati se*.

Opravou *komu křiwdźił* na *koho* vyhovuje slovníku Jenče, Petrika, Rajše a Zahrodnika (1986, *Unrecht* ***zufügen***), avšak protiřečí Jakubašovi, který má shodně s češtinou vazbu dativní.

Spojení *ležachu w prěnim poschodźe* nahrazuje obvyklým *na*, nedbaje Kralova (1931) *w prěnim poskhodźe*. Podobně mění *Dojědźe do pjateje etaže* v *na pjatu etažu*; srov. č. *do patra*.

Ve větě *Měr, to bjezdomnym a zadwělowanym ćěkancam na dróhach woznamjenješe nawrót* nahrazuje 3. pád předložkovým akusativem *za bjezdomnych a zadwělowanych ćěkancow*. Ovšem prospěchový dativ zde není žádnou výstředností. Viz budyšínský korpus: *by wón nam a wšěm derje zmyslenym Persam nětko a pozdźišo spomoženje woznamjenjał / kelko jemu woznamjenja / Što woznamjenja Wam basnjenje / junij 1953 woznamjenješe w Berlinje bydlacemu Loestej druhi přewrót*.

Neurčitek se v nářečích a obecné mluvě neguje částicí *nic*, kterémužto způsobu dává přednost i spisovný jazyk, např. *wobzamknych nic popušćić* (s. 147). Menšinový zápor typu *na zhromadźiznu njehić* označuje za možný, leč slohově nikoli neutrální, a tudíž „problematický“; opravuje na *nic hić* (s. 203–204). Obdobným způsobem se vypořádává s úchylkami od typického hornosrbského slovosledu s přísudkem na konci: *wona wočini durje* přetváří ve *wona durje wočini* (s. 206).

Podle zásady, že ve vícečlenném časovém určení stojí obecnější příslovce před konkrétnějším, opravuje *póndźelu napoł šesćich rano* na *póndźelu rano napoł šesćich* (s. 208), pomíjeje fakt, že spíše než co údaj o denní době zde *rano* slouží jako dodatečné upřesnění hodinového údaje: 5:30, ne 17:30.

Meškankova práce nastolila mnoho zajímavých otázek a je svým způsobem průkopnická. Uzavírá ji valenční slovník o 1 800 heslových odstavcích s četnými doklady. Pro slovesa bude zastupovat kýžený slovník výkladový, avšak s ohledem na svůj účel jen částečně: vedle dvojího *pisać* chybí např. *pasać* a prosté *slubić* není doprovázeno zvratným protějškem.

Richard Bígl

DJINUD

Archeologické rozhledy, ročník 60, rok 2008, otiskly článek **Florina Curty**, amerického vědce, který v současnosti působí na floridské univerzitě. Studie *Utváření Slovanů (se zvláštním zřetelem k Čechám a Moravě)* vzbudila mezi našimi historiky a archeology raného středověku velký ohlas. F. Curta v ní totiž předestírá poměrně provokativní koncepci etnogeneze Slovanů, založenou na tezi, že podstatou etnicity je především subjektivní postoj, vědomé přihlášení se k definovanému celku. Kritizuje dosavadní model opřený o hmotné prameny (archeologické nálezy) a písemné zprávy z byzantského prostředí. Jedním z problematických bodů je přenesení jména Venetů z blíže neznámých populací, uváděných např. v Tacitově *Germanii*, na populace dnes označované jako slovanské (tak se u nás běžně interpretují informace, které zanechal historik Jordanes v 6. stol. ve spise *Getica*). Curta zpochybňuje spolehlivost Jordanových zpráv a domnívá se, že P. J. Šafařík jen z nepochopení Jordanova textu zařadil do slovanské historie vedle jmen Sklavinů a Antů i národ Venetů, jehož jméno převzal byzantský historik ze starší antické tradice. Současná evropská věda o Slovanech trpí podle něj nacionalistickými předsudky a drží se tradovaných mýtů a omylů, které je třeba novou analýzou pramenů vyvrátit. Slované se podle Curty objevují teprve v 6. století a jde vlastně o zastřešující pojem vytvořený byzantskými autory a označující pestrou směs barbarských skupin žijících na severní hranici Byzantské říše. Slovanskou identitu tedy – říká Curta – vytvořili uměle Byzantinci. Se Slovany také nelze v raném středověku spojovat žádnou složku hmotné kultury, jak je to dosud běžné, ani keramiku (včetně tzv. pražského typu), ani šperky atd., tyto jevy jsou sociální povahy.

Na článek fundovaně reaguje archeoložka **Naďa Profantová** z Archeologického ústavu AV ČR v Praze, která se dlouhodobě specialisuje na raný středověk a počátky slovanského osídlení našich zemí. Ve 2. čísle 61. ročníku AR vyšel její článek *Kultura s keramikou pražského typu a problém šíření slavinity do střední Evropy*. Podstatou kritiky Curtova přístupu (který, jak N. Profantová v úvodu připomíná, není nový) je upozornění na skutečnost, že F. Curta se ne zcela dobře orientuje v pramenech, jak písemných, které jsou pro jeho závěry stěžejní (místo textů v původních jazycích pracoval s anglickými překlady; jeho interpretace některých míst je pak je zcela chybná a působí až účelově), tak archeologických (jeho mapy výskytu nálezů jsou neúplné, řadu nálezů nezná či snad ignoruje), a že se na řadě míst dostává do pozice, kdy víceméně bojuje s fiktivním nepřítelem (napadá a vyvrací názory, které již dávno prakticky nikdo nezastává, které vznikly jen jeho omylem či přehlédnutím při čtení cizích odborných prací anebo které dotyčným sám podsouvá). Jeho definice slovanství jako uvědomělého přihlášení se k etnickému celku je moderní a pro raný středověk ji nelze používat. N. Profantová rekapituluje nejstarší zprávy o Slovanech, identifikuje a vyvrací věcné nepřesnosti a zkratkovitá zjednodušení, kterých se F. Curta dopustil a opřel o ně své vývody. Podrobně se věnuje otázce, jaký smysl má označovat projevy určité raně středověké archeologické kultury jako slovanské – nemusí přece jít pouze o vůli připsat hmotné památky určitému etniku, nýbrž prostě o snahu lépe porozumět pramenům a orientovat se v nich. Poukazuje na problematický přístup F. Curty k věcem, které nejsou s jeho koncepcí v souladu (mj. v partii o Sámově říši). Zpráva o Srbech ve Fredegarově kronice je jedním z důležitých míst polemiky. Ještě závažnějším nedostatkem, který F. Curtovi vytýká, je nekorektost v citacích a v práci s publikacemi nálezů, což, jak ukazuje, autorovi umožňuje tvrdit takřka cokoli a pouze mravenčí práce při kontrole jednotlivých údajných opor jeho tvrzení ukazuje hloubku jeho nedůslednosti. N. Profantová se přitom snaží poctivě zvažovat Curtovy argumenty a hledat v nich podklad pro revizi našich dosavadních názorů či odraz skutečných chyb, opodstatněných případů je však minimum.

Zuzana Bláhová-Sklenářová

Děkuji PhDr. Nadě Profantové za konsultaci a připomínky k textu, v němž jsem při úpravách zčásti použila některé z jejích formulací.

http://tn.nova.cz/magazin/hobby/cestovani/velka-jizda-do-luzice.html

Ne často se objeví článek o Lužici na tak významných internetových stránkách, jako je třeba zpravodajský portál TV Nova. A právě na něm je od 14. listopadu zveřejněn cestovatelský popis tohoto kraje. Čtenáře seznamuje nejen s turistickými zajímavostmi, jakou je třeba návštěva Budyšína či rozhledny v Lubiji, ale také s povrchovou těžbou, která se stala neodmyslitelnou součástí kraje, i s postupnou rekultivací, jež má stvořit nová jezera a postupně oživit krajinu. Na závěr je přidáno několik praktických informací pro lepší orientaci.

Ladislav Hakl

V únorovém čísle časopisu **Pomhaj Bóh** popisuje *Marka Maćijowa* valnou hromadu svazu lužickosrbských evangelických sborů (farností) konanou 23. ledna v Budyšíně. Superintendent Jan Malink jako předseda zahájil jednání krátkou pobožností. Rozprava shrnula práci v roce 2009 a úkoly pro nový rok. Jedním z významných úspěchů je po letech nový evangelický zpěvník (srbština užívá výrazu *spěwarske*, kdežto společenský zpěvník jmenuje *spěwnik*), jenž by měl být vydán letos v květnu.

Uskutečnily se 24 bohoslužby srbské, 5 dvojjazyčných, *dźěło z dźěćimi a młodostnymi* (náboženský týden v Habrachćicích, dětské bohoslužby v Budyšíně ad.); rodinné putování ve Wuježku, adventní setkání v Budyšíně; sborová odpoledne a večery (celkem 15). Dalšími vrcholnými událostmi byly srbský svátek ve Wojerecích, církevní den v Korjeni a zájezd do Železného Brodu s bohoslužbami. Přehled uvádí ještě ekumenická setkání, vydavatelskou činnost a práci pro rozhlas.

HH

Únorový **Rozhlad** přinesl rozhovor se Sandrou Hajnkec ze Smjerdźacé. Ta studovala v letech 2006–2009 nakladatelský management. Při tom se zabývala především marketingem, jenž se stal i tématem její diplomové práce se zaměřením na Lužici. Hajnkec došla k názoru, že srbská identita je marketingový produkt, který – pokud chce být životaschopný – měl by si pomáhat marketingovými zásadami. Coby členka taneční skupina Smjerdźaca měla možnost cestovat po světě. *„Velmi často jsem měla dojem, že folklór různých národů se zase tak neliší. Zajímavé byly ale otázky návštěvníků, když se ptali na skutečný stav Lužických Srbů, když jsme jim vyprávěli, co Srbové všechno mají – klasickou i moderní hudbu, literaturu, školy, rozhlas – a co dnes dělají mladí Srbové... Tyhle odpovědi byly daleko zajímavější. Můžeme hrdě ukazovat náš srbský svět. To je daleko jedinečnější věc, kterou bychom měli ukazovat světu.“*

Následuje rozsáhlý článek Sandry Hajnkec o šancích a perspektivách lužickosrbské identity.

račk

Tomaszi Derlatkovi, narozému 3. 2. 1972 ve Varšavě a od 1. 4. 2001 vyučujícímu v ústavě pro sorabistiku Lipské univerzity, položil otázky Petr Kaleta:

Co znamená váš titul juniorprof.? V Čechách nic podobného nemáme.

Na místo juniorprofesora jsem byl povolán k 1. květnu 2007. Titul byl do německého systému vědeckých hodností zaveden poměrně nedávno – teprve roku 2002. Na universitě v Lipsku dokonce až v roce 2007. Hodnost, přesněji funkce, juniorprofesora – v Německu jest profesura především funkcí – je nejnižší v hierarchii profesur na německých universitách, jež vypadá následovně: *W1 – Juniorprofessor, W2 – Universitätsprofessor, W3 – Universitätsprofessor* / ředitel daného ústavu. Místo juniorprofesora má slibným mladým vědcům bez habilitace umožnit provádění samostatných bádání a projektů, jakož i přípravu na *W-2* nebo *W-3*. Juniorprofesor se musí po třech letech podrobit evaluaci, tj. zhodnocení badatelských a didaktických výsledků speciální komisí. Evaluace rozhoduje o prodloužení profesury o další tři roky nebo o prohlášení za neschopna jejího výkonu. Doba funkce nesmí překročit šest let. Po nich je juniorprofesor přijat na místo profesora universitního (zpravidla doživotně) nebo – v případě nedostatku místa – donucen k odchodu. V tuto chvíli netrpělivě čekám na výsledek evaluačního procesu po třech letech úřadu.

Jak a kdy jste se dostal k sorabistice?

V letech 1993–1997 jsem v ústavě slovanské filologie Varšavské university studoval bohemistiku a kroatistiku. Během studií jsem prošel též nepovinnou výukou sorabistiky u prof. Ewy Siatkowské. Po letním kursu hornolužické srbštiny roku 1996 v Budyšíně jsem se v letech 1997 a 1998 účastnil intensivních kursů hornosrbštiny ve Varšavě. Díky dvousemestrálnímu stipendiu *Założby za serbski lud* jsem ve školním roce 1997/98 pobýval v lipském ústavě pro sorabistiku.

Jaká je vaše specializace?

Mým oborem je literární věda. V první řadě slovanská a pak theorie literatury. Hlavně mě zajímá historie a poetika tzv. malých západoslovanských literatur, tj. srbské a kašubské. Dále otázky naratologie a genologie. Mojí doménou je lužickosrbská prosa po roce 1945. V roce 2006 jsem v Lipsku obhájil doktorskou disertaci *Kategoria „przestrzeń w dziele narracyjnym": elementy, morfologia, systematyka wraz z zarysem problematyki spacjalnej i narratologicznej w serbołużyckiej twórczości narracyjnej*, která pod týmž názvem vyšla o rok později ve Varšavě.

Kterého díla v lužickosrbské literatuře si ceníte nejvíce a jakou úroveň má podle vás současná lužickosrbská literatura?

Na první dotaz bohužel neodpovím originálně. V prose se mi nejvíce líbí *Kupa zabytych* Jakuba Lorence-Zaléského, oba *Krabati* Jurije Brězana a některé povídky Angely Stachowé a Michała Nawky. V lyrice je to především poesie Kita Lorence. Za dokonalé považuji rovněž některé básně Jakuba Barta-Ćišinského. Co do hodnocení celé srbské literatury nejlepší odpověď podle mého formulovala česká badatelka Zora Beráková ve své disertaci *Žena v lužickosrbské literatuře* (Praha 1949, s. 27): „Zájemci a přátelé (...) považujíce lužickosrbskou literární tvorbu za útlý exotický květ, jejž nutno chránit před nepříznivým vlivem přírodních živlů (...) neviděli, že květ vypučel na silné šťavnaté lodyze, která přímo volá po svěží pršce deště a závanu ostřejšího větru, který by ji zbavil pavučin." Názor se ideálně vztahuje i k písemnictví současnému. Vedle věcí náramně dobrých (K. Lorenc, R. Domašcyna, L. Hajduk-Veljkovićowa), dobrých a průměrných, máme taktéž díla slabá, velmi slabá a grafomanská.

Kteří pedagogové a v jakých oborech nyní vyučují na sorabistice v Lipsku?

Kromě mne (plný úvazek) to jsou: Prof. Dr. Edward Wornar, ředitel ústavu a jazykovědec (1,0); Prof. Dr. Dietrich Scholze-Šołta, ředitel Srbského ústavu v Budyšíně a honorární profesor Lipské university přednášející literaturu do roku 1937 (bez úvazku); didaktička Dr. Jana Šołćina (0,5); Dr. Hync Rychtař, asistent ředitele vyučující jazykovědu a jazyková cvičení hornosrbská (1,0); Dr. habil. Timo Meškank (0,5) a Kamil Štumpf (0,5) zajišťující výuku jazykovědnou a dolnosrbská cvičení. Ústav tudíž disponuje pouhými 4,5 didakticko-vědeckými místy. Tento počet rozhodně nestačí, avšak vedení university už léta všechny možnosti navýšení stavu zamítá.

Kolik studentů a doktorandů máte?

Pro studijní obory, jež se zabývají problémy národních menšin, jest příznačné, že jaksi *ex definitione* postrádají velký počet studentů, což jest oblíbeným argumentem těch, kteří podvazují existenci našeho institutu. Studentů sorabistiky není v současnosti více než 30. Značný počet Srbů a Němců však navštěvuje naše hodiny fakultativně. Doktorandy máme dva, Lechosława Jocze z Polska a Viktora Zakara z Makedonie.

Jaké nové publikace a projekty pracovníci vašeho institutu připravují?

Na to nemohu přesně odpovědět. Osobně nyní dokončuji habilitační práci o historii, poetice a ideologii lužickosrbského románu. Dále rediguji vědecký internetový časopis *Sor@pis* a archivní knižnici *Acta Sorabica Lipsiensia*. Obojí je dostupné na ústavních stránkách *www.sorabistika.de*. Universita v Gdaňsku, jež připravuje otevření nového studijního oboru – kašubistiky, projevila potřebu a chuť založit mezinárodní studijní obor kašubistika/sorabistika, jehož by se účastnil náš ústav a odpovídající pracoviště gdaňské. Uskutečnění této zajímavé iniciativy bude mimo jiné záviset na stanovisku Lipské university.

Polské odpovědi zkrátil a přeložil R-l

Ve čtvrtek 11. března měla v budyšínském Smolerově knihkupectví premiéru nová lužickosrbská sbírka ***Kita Lorence*** *nazvaná* Podomk *(LND 2010). Zhruba třicet přítomných naslouchalo srbským i německým verzím veršů tohoto nejlepšího lužickosrbského básníka. Lorenc pokračuje ve stylu, k němuž se dopracoval v 90. letech a který známe z jeho předcházejících knih* Suki w zakach *(1998) a* Kepsy-barby *(2004). Na konci povedeného večera přečetl autor závěrečný prozaický útvar své sbírky* Něšto wo sebi *čili lyrickou variaci na jednoduché a většinou ovšem ploché životopisné medailonky plnící stránky časopisů, aby se svěřil se svými dojmy ze současného básnického světa. Lorenc má například štěstí na rakousko-slovinského nakladatele, neboť mu za vydání sbírky nemusí platit, jak bývá zvykem v Německu i v Česku.*

Něco o sobě

Pro svého rakousko-slovinského nakladatele

Vlastně jsem syn svých dědů a bab. Dědeček z otcovy strany, narozený v Radworu u Budyšína, byl hornosrbský básník a na fotkách vypadal jako chorvatský továrník na kravaty. Povoláním však byl lesník. Po něm mám svou básnickou figuru. Dědeček z matčiny strany, syn pomořanského městečka Pasewalk, byl učitel, který svého Fritze Reutera četl v dolnoněmeckém originále. Jako mnohaletý školní ředitel, učitel a úředník v Cersku poblíž Mužakowa pečoval o děti, mezi nimi o třináct vlastních, a o mužské sbory. On mi dal zbytek přirozené podoby. A zanechal mi regulátor s westminsterským zvoněním. Důležité jsou však i mé babičky. Ta z otcovy strany šprechtila trochu jinou „plattdeutsch“ než matčin otec a vroucně šeptala růžence. Pocházela z porýnské lesnické rodiny a během masopustu vždy na pár týdnů mizela někam za Kolín. To po ní bezesporu mám svou karnevalovou úchylku v jihoamerických tangových kytarách. Záhy zemřelou babičku z matčiny strany jsem osobně bohužel nepoznal (dědovi Zaléskému mne stačili přiložit k srdci ještě jako nemluvně); přesto babička „Malke“, nazývaná tak podle svých vzrůstem malých „vendských“ rodičů z Blat, ručí za dolnosrbskou čtvrtinu v srbské polovině mého příchodu na svět (vlastně jsou to – kdo má chuť do počtů – tři západoslovanské čtvrtiny). Tahle babička – rovněž studovaná učitelka – byla prý i zevnitř takříkajíc dost malicherná. Pročež se vůbec nedivím své trpělivosti při velikonočním zdobení kraslic nebo při sběru předků z rodinného stromu.

Můj otec, baryton, zedník, se trochu podobal na Lina Venturu a tvrdil, že je částečně francouzského původu, v domnění, že dívčí jméno jeho matky „Dederichs“ odkazuje na francouzské „de riche“, tedy na „boháče“ – jenže to nemůže být pravda: Z toho jména zkrátka trčí německý Dietrich. Bez ohledu na to říkají tihle nebohatí příbuzní deštníku paraple. Má matka, kontoristka s altovým hlasem, byla zamlada krásnější než Gina Lollobrigida a jednou ve vlaku ji sovětští důstojníci bez varování napadli ruštinou – tak východně vypadala. Příbuzné ale měla spíš v Jižní Africe.

Po válce se rodiče zprvu pokoušeli naučit srbsky. Já se o to pokoušel dál, napůl dolno-, později napůl hornosrbsky, pro jistotu ještě rusky a polsky, a občas cestou přes Prahu a Celovec sahám také po jižní slovanštině, když severoslovanština (už) bohužel neexistuje. A dolnoněmčina vymizela jako srbština, zdánlivě, ale před tím ještě skončila „NDR“, a Srbové z jihu sem pomalu proudí, aby sledovali, kdy skončí i „SRN“.

Ještě méně než národnosti mne zajímají partaje. Nejraději mám klavír (kaviár vůbec ne), španělské selátko a maďarský guláš. Moravské víno je též dobré. A každé slovo Johannese Bobrowského, který vypadal jako kříženec mezi Diegem Riverou a Fernandelem.

Uvedl Lukáš Novosad, přeložil Radek Čermák.

ZÁPISNÍK

Ústav slavistických a východoevropských studií FF UK zve na **přednášku** juniorprof. Tomasze Derlatky *O serbołužyckich przekładach z literatury polskiej po roku* 1945. Čas: čtvrtek 29. 4. v 11 hodin. Místo: Praha, náměstí Jana Palacha 2, místnost č. 8.

Společnost přátel Lužice si vás dovoluje pozvat na **přednášku** Tomasze Derlatky *Jedna, dwě abo wjacore serbske literatury? Rozważowanja wo jednym z najważnišich problemow sorabistiskeje literaturowědy*. Proslovena bude 29. 4. v 17.30 h v malostranském Lužickém semináři. K dispozici bude zkrácený text přednášky v češtině.

Na přelomu let 2009/2010 vydala SPL dvě **historické mapy** v tubusu (viz fotografii) s rejstříkem místních jmen. Součástí jsou Mukova *Nadrobna Ethnografiska kharta Serbskich Hornich a Delnich Łužic* z roku 1886 a podrobnější německá *Übersichtskarte des Wendischen Sprachgebiets und Spezial-Verkehrskarte Ober- und Niederlausitz* (Přehledná mapa srbské jazykové oblasti s dopravní sítí Horní a Dolní Lužice) z let 1919/1920, jež vychází z původní Mukovy mapy a německé dopravní mapy. Členové SPL si mohou sadu koupit za 290 Kč, ostatní za 360 Kč.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, tel. 234 813 146, za **finanční podpory ministerstva kultury ČR** ročně v osmi číslech a dvou dvoučíslech nákladem 300 výtisků. Cena 30 Kč.
Redakční rada: výkonný redaktor Richard Bígl, Zelenohorská 506/17, 181 00 Praha 8-Bohnice, biegl@email.cz, tel. 723 598 953; zástupce Petr Kalina, vestnik@luzice.cz; Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Josef Šaur, Jan Zdichynec.
Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.
Objednávky a stížnosti na nezasílání: Klára Poláčková, Pionýrů 310/5, 289 23 Milovice, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.
Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.